

Н.С. Савченко
к. пед. н., доцент,
Кіровоградський ДПУ
імені В.Винниченка

ПОЛЬСЬКІ ПЕДАГОГИ ПРО ПОЗАШКІЛЬНУ ОСВІТУ (ІІ ЦІЛІ, ФУНКЦІЇ, ЗМІСТ, ЗАСАДИ, МЕТОДИ, ФОРМИ)

Стаття знайомить з сутністю, функціями, засадами, методами і організаційними формами позакласних і позашкільних занять, що є одним з істотних елементів структури педагогічних знань польських вчителів.

Ключові слова: позашкільна освіта, функції, зміст позашкільної освіти.

Статья знакомит с сутью, функциями, основами и организационными формами внеклассных и внешкольных занятий, что есть одним из существенных элементов структуры педагогических знаний польских учителей.

Ключевые слова: внешкольное образование, функции, содержание внешкольного образования.

The article acquaints with essence, functions, bases and organizational forms of extracurricular and out-of-school employments, that is one of substantial elements of structure of pedagogical knowledges of the Polish teachers.

Key words: nonscholastic adult education, functions, the content) of nonscholastic adult education.

Постановка проблеми. Учні здобувають знання у рамках багатьох навчальних предметів. Це є однією з причин мозаїчності знань: розкладене по полицках, знання часто функціонує у свідомості учнів як відокремлені відомості. Процес фрагментаризації знань посилюється, коли кореляція усередині навчальної дисципліни і між предметами не реалізується. Тому в сучасній дидактиці тривають пошуки програмних, організаційних і методичних рішень, які б нівелювали негативні наслідки предметного подрібнення змісту навчання (інтегроване, блокове навчання тощо). Великі можливості для вирішення згаданих проблем мають позашкільні навчально-виховні заняття, зокрема краєзнавчо-туристичного характеру.

Позашкільні заняття належать до своєрідних форм інтелектуальної, емоційної і суспільної активності. Участь у них має багатовимірний характер. У пізнавальному аспекті – це відкриття нових ситуацій, об'єктів і явищ, людей і середовищ, краєвидів, витворів цивілізації.

Ці заняття дозволяють "вчитися природним способом, при задіянні всіх відчуттів... Вивчення історії, природи, фізики, хімії, географії в практичний спосіб сприяє пробудженню зацікавлень молоді. <...> Фізкультура – це урок анатомії і фізіології, який дозволяє зрозуміти, як слід тренуватися, щоб досягти кращих результатів і не зазнати травм. <...> Екскурсія до виправного закладу – це спроба боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх шляхом з'ясування загроз, які є наслідком конфлікту з правом. Там інформацію передають засуджені, які пройшли процес ресоціалізації. Перебування в зоопарку – це не тільки оглядання бідних звірят, позбавлених свободи, але й комплексний урок зоології, екології та етики..." [13, с. 4]. Пробуджена небуденними ситуаціями цікавість учнів вимагає задоволення, порівняння з реальністю знань, винесених зі школи, сприяє формуванню цілісної картини світу у всій різноманітності її соціальних, культурних, історичних, природних аспектів.

Однак позакласна і позашкільна діяльність може бути ефективною тільки, якщо це цілеспрямований, активний і свідомий процес, підпорядкований реалізації функції позашкільних занять. Хоча згадані ознаки близькі за змістом, кожна з них має визначений характер. Цілеспрямованість означає, що учасники занять ясно розуміють цілі завдань, що стоять перед ними. Не можна говорити про активність тоді, коли вони виконують лише доручення (педагогів) інструкторів. Ми маємо справу з активністю учнів тоді, коли останні є ініціативними, свідомими учасниками різноманітних навчально-виховних занять, що відбуваються поза школою. Отже, позашкільна діяльність має більше шансів на те, щоб бути результативною, якщо її цілі будуть однозначно визначені. Доречно згадати тут відомий вислів Сенеки, що вітер ніколи не буде попутним для мореплавця, який не знає, до якого порту прямує [6, С. 142-167].

Виклад основного матеріалу. З досліджень, проведених відомим польським педагогом проф. К. Денеком під час його понад тридцятирічної діяльності у Відділі післядипломних студій культури і туризму Університету ім. А. Міцкевича у Познані (Wydział Studiów Edukacyjnych i Poddyplomowy Studium Kultury i Turystyki UAM w Poznaniu), слідує, що позакласні і позашкільні красназавчо-туристичні заняття дають змогу охопити чималі площини навчально-виховних контактів з молоддю. Вони є результативними в набутті, збагаченні і поглибленні знань і умінь; сприяють розвитку пізнавальної допитливості молоді, яка складає основу її самостійності і виражається в таких вміннях:

- спостереження, аналіз і оцінювання природних, суспільних, технічних, економічних і культурних явищ;
- спостереження і співставлення спільних ознак та відмінностей у предметах (речах), явищах і ситуаціях;
- розуміння внутрішніх зв'язків між явищами і предметами;
- критичного аналізу і умовиводів;
- доведення і конкретизації загальних тверджень;
- розрізнення першорядних та другорядних ознак;
- оволодіння певними навиками в користуванні знаннями і вміннями.

Ці вміння формуються при збиранні під час позакласних і позашкільних занять цікавих матеріалів, проведенні інтерв'ю, пошукові інформації про факти, явища і процеси. Така діяльність формує пізнавальну допитливість молоді і є головним завданням виховання на позакласних і позашкільних заняттях [7].

Навчально-виховні позакласні і позашкільні заняття красназавчо-туристичного характеру з елементами рекреації приймають різні форми. Найчастіше це прогулянки, уроки у природному оточенні, екскурсії, біваци, дитячі табори, зелені школи і табори. Це можуть бути кількогодинні або кількаденні виходи або виїзди учнів до місцевості, об-

раної у свідомий і доцільний спосіб [8]. Там, “спираючись на географічні, історичні, природні ознаки, учні отримують знання, скорельовані з програмними засадами певного рівня навчання – як загальні, так і про конкретну територію, регіон. Відірваність як від шкільної буденності, класно-урочної системи, так і від домашнього середовища, сприяє згуртуванню колективу” [5, с. 156].

Позашкільні навчально-виховні заняття, як будь-яка свідомо людська діяльність, спрямовані на досягнення цілей, які не завжди в ході їх виконання чітко усвідомлюються. Саме усвідомлення цілей, уміння їх формулювання а також систематична і послідовна реалізація істотним чином впливає на результативність позакласних занять краєзнавчо-туристичного характеру [6, С. 142-167.].

Цілі виражають наміри педагогів і інструкторів позакласної і позашкільної освіти, особливо тих, які у польській педагогічній пресі називаються “вчителями рідного краю”, щодо бажаних змін в учасниках цієї форми організації і проведення вільного часу. Вони є своєрідними краєзнавчо-туристичними мапами, що дозволяють учасникам позакласної і позашкільної освіти розібратися, де вони знаходяться нині і куди повинні прямувати. Якщо цілі є маяками, то учасникам позакласних і позашкільних занять випадає роль і мореплавця, і судна, і керма [2].

Цілі позакласної і позашкільної освіти, візія того, що має бути досягнуте, є уявленнями про результати діяльності; вони вказують на бажаний стан результатів діяльності. Іншими словами, формулюючи цілі ми розуміємо, що учасники позашкільної навчально-виховної діяльності повинні знати, розуміти і вміти.

Проведені проф. К. Денеком та його співробітниками впродовж 1975-2009 років у Відділі загальної дидактики Інституту педагогіки, Відділі освітніх студій та Відділі післядипломних студій культури і туризму Університету ім. А. Міцкевича в Познані (Zakład Dydaktyki Ogólnej Instytutu Pedagogiki UAM, Wydział Studiów Edukacyjnych i Poddyplomowy Studium Kultury i Turystyki UAM w Poznaniu) дослідження результативності позакласних і позашкільних занять свідчать, що 83,6% організаторів цієї форми навчально-виховної активності школярів не визначають для неї цілей. Виявляється, що усвідомлення ролі цілей цих занять, формулювання їх, а особливо їх операціоналізація і послідовна реалізація становить для вчителів значні труднощі. Сформульовані ними цілі позашкільних занять не відповідають вимогам, які ставить перед системою освіти педагогічна наука. Крім того, ці дослідження незаперечно свідчать: якщо не формулюються відповідні цілі позашкільної діяльності, то всілякі дискусії на теми її змісту, засад, методів є безплідними. Отже, формулювання цілей необхідне для розвитку самостійної і творчої роботи учнів. Немає самостійності і творчості там, де учні не знають точно мети діяльності, не мають відповідної мотивації, візії результатів, до яких повинні дійти під час позашкільних занять [5, С. 155-198].

Якщо за критерій класифікації цілей прийняти ступінь деталізації, то їх можна поділити на загальні (глобальні), проміжні і конкретні. Такий поділ найбільше поширений у шкільній практиці. Цілі навчально-виховної позашкільної діяльності можна подати в категоріях функцій, діяльності і завдань.

К. Денек підкреслює: всі цілі мають бути сформульовані в речовому (*rzeczowym*) і предметному (*przedmiotowym*) аспектах. Перший з них стосується умінь застосування знань у діяльності (на практиці). Подаючи цілі активності молоді в “речовому” розумінні, педагог відповідає на запитання: що учні повинні знати, розуміти і вміти в результаті позашкільних навчально-виховних занять? Суб’єктний (*podmiotowy*) характер формулювання цих цілей визначає обумовлювані цією сферою активності зміни в розвитку кмітливості, мотивації, позицій і системи цінностей дітей і молоді. Реалізація речової сторони цілей позашкільних навчально-виховних занять є умовою реалізації суб’єктного їх аспекту. Кожна із зазначених цілей має бути: окреслена таким чином, щоб можна визначити стан її реалізації; здійсненна, тобто можлива до реалізації впродовж певного часу; логічна, – така що не містить внутрішніх суперечливостей. Цілі повинні бути синтетичним описанням того, чого ми хочемо досягти [9].

Ознаки позакласних і позашкільних занять виявляються в їх численних функціях:

- постачання вражень, уявлень, спостережень, на основі яких стає можливим формування картини природи, суспільства, техніки і культури;
- пробудження потреби пізнання світу і раціональної в ньому діяльності;
- збагачення відчуття сенсу життя завдяки усвідомленню величі і складності світу;
- відкриття краси життя (визивають те, щоб естетичні зазнати) [1].

Реалізація цих функцій, з огляду на привабливість позашкільної навчально-виховної і красназавчо-туристичної активності, може відіграти істотну роль для досягнення необхідної рівноваги в шкільній освіті. Адже вона спрямовується головним чином на розвиток лівої півкулі мозку учнів шляхом навчання читання, письма, рахунку, аналітичної, логічної, раціональної діяльності. Тим часом занедбується розвиток правої півкулі, відповідальної за процеси інтуїтивного, синтетичного і вольового характеру. Це означає, що упривілейовується наука, але занедбується мистецтво, що зрештою призводить до пріоритету слова та інтелекту над культурою відчуттів і праці, створює штучний бар’єр між впливом на розум учнів та на їх відчуття і волю. Брак рівноваги і гармонії в розвитку індивідуальності учнів не витримує критики в світлі даних сучасної фізіології, психології і нейропедагогіки: умовою повноцінного розвитку людини є гармонійна взаємодія обох півкуль мозку є [4]. Зрозуміло, що молодь спостерігає і активно пізнає своє середовище не тільки розумом, але й почуттями,

“колекціонує в пам’яті і досвіді окремі елементи середовища і його різні прояви; оцінює його і засуджує” [15, с. 66.].

Для досягнення цілей позакласних і позашкільних занять необхідним є відбір відповідного змісту – такого, що не залишає байдужим, будить запал і віру учасників позашкільних занять в їх важливість. Сухий, нецікавий зміст не мобілізує до діяльності. Його можна набувати, запам’ятовувати і відтворювати. Зазвичай такі заняття не стають джерелом внутрішньої і зовнішньої активності учнів. Невичерпним джерелом змісту навчально-виховних позакласних і позашкільних занять є потреби суспільства, дітей, молоді, окремих шкільних предметів.

Цілі і зміст освіти визначають, чому і як слід навчати учасників позашкільних занять. Корисним виявляється розуміння засад цієї діяльності, які обумовлюють її результативність і цінність. Такими є норми поведінки, дотримання яких дозволяє педагогам познайомити учасників із засадами систематизованих знань про природу, суспільство, науку, техніку і культуру рідного краю; розвиток зацікавленостей і пізнавальних здібностей; привчання до перманентної самоосвіти; організації і проведення вільного часу [12].

Діяльність організаторів і учасників різних форм позашкільних занять мають ґрунтуватися на таких засадах:

- свідомої, добровільної й активної участі в діяльності;
- привабливості; поваги до індивідуальних зацікавлень, прагнень і потреб;
- створення умов для задоволення різноманітних потреб (рекреаційних, оздоровчих, емоційних, естетичних, пізнавальних);
- інтеграції індивідуальних завдань;
- самоврядності;
- тісної взаємодії із середовищем;
- єдиного виховного фронту;
- постановки досяжних цілей діяльності;
- створення в колективі хороших взаємин між людьми;
- забезпечення спонтанності;
- активного відпочинку.

До системи норм раціональної реалізації цілей і змісту позашкільного навчання належать засади:

- діяльності (зв’язки діяльності, здійснюваної через учасників з їх досвідом, пов’язаність завдань із зацікавленістю молоді і цінностями, що визнаються через неї);
- здійснення необхідних вступних умов;
- зразка, доступності, новизни;
- активного зв’язку теорії з практикою;
- ступеневості ускладнення;
- задоволення (уникання надокучливих або неприємних ситуацій)

та їх наслідків) [6, С. 142-167.].

- Додатково можна назвати засади:
- чуттєвої і культурної інтеграції;
- комплексного впливу на індивідуальність молоді; довіри до неї і контролю її поведінки; партнерства в розв'язанні проблем;
- відкритості життя груп а також демократичного і гуманістичного трактування їх членів;
- територіальності;
- контакту з навколишнім світом, культурним і суспільним; узагальнення пізнавально-емоційного досвіду, який здобувається під час позашкільних занять [3].

Результати позашкільних занять залежать не тільки від правильного визначення їх цілей, відбору змісту, розуміння засад, але також від методів виконання завдань. Між засадами і методами позашкільної навчально-виховної діяльності існує тісний зв'язок. Можна його показати через аналогію – не достатньо лише вибрати відповідний туристичний маршрут. Потрібно ще знати, як по ньому рухатися. Не можна обмежитися вибором методу, потрібно також пам'ятати про засади. Лише вміле використання засад і методів забезпечує результативний виховний вплив. На позашкільних заняттях використовуються такі методи як: спостереження (наприклад гідрометеорологічні), методи вербальні (розмова, запис спогадів, анкета, інтерв'ю), картографічні (робота з мапою, топографічні заняття, складання планів місцевості), статистичні, робота в архівах, фотографування, кіно-, відео-, аудіозаписи. Тобто способи здобування знань опираються на методи безпосереднього і опосередкованого пізнання оточуючої дійсності. Всі ці методи необхідні і взаємно доповнюються. Генеральним методом є безпосередній, наочний контакт з тим, що пізнається. На позашкільних навчально-виховних заняттях використовуються методи досліджень, якими користується едукасія і науки про неї. Таким чином рідний край, вся країна пізнається не "тільки розумом, мірою і числом, але зворушливістю і захопленням, здивуванням, радістю і обуренням" [16, с. 12.].

Приймаючи за критерій поділу способи проведення позакласних і позашкільних занять, дослідники виокремлюють методи:

1. Масової роботи, що охоплює найбільшу кількість учасників даного закладу. При цьому не проводиться облік. Застосовуються різні методи роботи, такі як: виклад, лекція, реферат, вечори (дискусійні, цікавої науки і техніки, музичні, декламаторські, казок), кіносеанси і шоу, ігри і розваги, конкурси (коротко- і довготривалі), екскурсії, зустрічі, мандрівні табори.

2. Колективної роботи, котра охоплює:

а) заняття в гуртках за інтересами – майже всі постійні учасники закладу групуються в гуртках за інтересами або клубах. Згуртовується молодь, яка має ті чи інші інтереси і працює добровільно під керівництвом інструктора. Назви гуртків і проблематика їх роботи можуть бути різні. У роботі гуртків використовуються такі форми занять:

- групові – всіх учасників ділиться на zorganizowane групи (тобто колективи), з яких кожен одержує визначене завдання до виконання або якусь його частину;
- індивідуальні – кожен учасник працює окремо над виконанням певного завдання;
- потокові – кожен учасник виконує багато разів ту саму діяльність;

б) заняття в молодіжних клубах – збирають вони молодь вищих ліцейних класів і вищих навчальних закладів. Члени клубів влаштовують товариські зустрічі, культурно-розважальні вечори, частина бере участь у роботі секцій. Діяльність клубів охоплює: організацію вільного часу, задоволення зацікавлень, що стосуються проблематики сучасного життя, туризму і краєзнавства, пробудження і розвиток інтересів та творчих здібностей, зміцнення дружніх зв'язків з молоддю інших країн.

3. Індивідуальної роботи, що має застосування тільки на заняттях гуртків за інтересами, а деколи і в масових заходах, коли кожен з учасників виконує окремі завдання. На перший план виступають індивідуальні особливості людини: інтереси, здібності, фізичні й інтелектуальні можливості, темп роботи, особливості характеру (самостійність, ініціативність, винахідливість, витривалість, амбіції).

Позакласні і позашкільні заняття створюють сприятливі ситуації для добровільної і водночас свідомої участі учнів в різноманітній суспільній, культурно-освітній і рекреаційній діяльності.

Розвиток навчально-виховної активності на позашкільних заняттях стосується також таких способів виховного впливу, як методи особистого і ситуативного впливу, переконання, створення виховних ситуацій, дискусій, раціональних вимог, власної активності вихованця, змагання і співробітництва, системи покарань і нагород [6, С. 142-167.].

Формами позашкільної навчально-виховної діяльності є:

- предметні екскурсії, що ініціюються і реалізуються вчителями з метою доповнення навчальної програми у рамках даного предмету або споріднених предметів;
- краєзнавчо-туристичні екскурсії, участь у яких не вимагає від учасників спеціалізованих підготовки і умінь;
- екскурсії кваліфікованого туризму і мандрівні табори, участь у яких вимагає від учасників спеціальної підготовки і спеціалізованих умінь, а також користування необхідним до того устаткуванням;
- краєзнавчо-туристичні біваки, конкурси, турніри, пробіги, рейси, зльоти;
- зелені й екологічні школи, організовані особливо для дітей і молоді, що походять з територій, які знаходяться під екологічною загрозою [14].

Навчально-виховні заняття поза школою полегшують молодому поколінню взаємодію з природним, економічним, суспільним, технічним,

культурним, науковим середовищем. Такі заняття задовольняють численні потреби. А. Маслоу в своїй теорії потреб ієрархізує їх, починаючи від необхідних потреб для виживання і завершуючи потребами самореалізації (фізіологічні, безпекові, соціально-психологічні, визнання, самореалізації). У позакласній і позашкільній діяльності краєзнавчо-туристичного характеру теорія потреб А. Маслоу часто ігнорується. Тим часом молодь, яка не має можливості задоволення своїх основних потреб, по-різному демонструє своє незадоволення [10].

Позашкільна освіта надає значні шанси для задоволення основних потреб молоді з самореалізацією включно. Перш за все сприяє формуванню позицій молоді. Позиції є постійними складниками індивідуальності. Ставляться до цінності, які виникають із ставлення до світу, ідей, осіб, речей, витворів розуму, серця і рук. Вони є результатом ставлення до:

- основних гуманістичних ідей (життя, миру, любові, правди, справедливості, рівності, свободи);

- себе (скромність, об'єктивізм, самооцінка, поміркованість в оцінках, почуття особистої гідності, відвага, діловитість, добросовісність, оптимізм);

- інших осіб (любов, симпатія, дружелюбність, ввічливість, послужливість, терпимість, повага до гідності іншої особи, індивідуальність, допомога в нужді, запобігання нещастям, стражданням, співчуття, догляд за хворими, інвалідами, неповнолітніми, захист скривджених, виконання завдань, дотримання зобов'язань, збереження вірності);

- народу, країни (любов до культури власного народу, його історії, мови, краси краєвидів Вітчизни, готовність до примноження суспільного добра, його захисту, зміцнення суверенітету і єдності народу у справах його побуту, розвитку і незалежності, культ національних і державних символів, пам'ятників патріотичної гордості, різних видів патріотизму, лояльність до держави);

- світу живої природи (примноження її краси, ролі в житті людини, турбота про її охорону);

- світу речей (пізнання їх ужиткового характеру, раціональне і бережливе користування ними, недопущення до їх марнотратства, пошана їх власницької приналежності);

- роботи (любов до неї, професійність, добросовісність, висока якість, діяльність і відповідальність працівників) [11].

Висновки. Знайомство з сутністю, функціями, засадами, методами і організаційними формами позакласних і позашкільних занять є одним з істотних елементів структури педагогічних знань вчителів. Позашкільні заняття дають багато можливостей для розвитку здібностей вихованців. Учні вчаться відкривати у відомих предметах і явищах нові аспекти і зв'язки між ними. Оскільки пізнавальна діяльність відбувається у новій для молоді ситуації, відмінній від умов шкільних класів, то створюється

Педагогіка вищої та середньої школи. – 2010. – Вип. 30.

низка нових можливостей для розвитку умінь, збільшення сфери і напруги уваги, її розподілу. Безпосереднє вивчення явищ пробуджують у молодій людині живий інтерес до навколишнього середовища (соціального, природного, історичного, культурного тощо), справляють сильне враження, вносять до пізнавальної діяльності емоційний елемент, сприяють свідомому, тривалому засвоєнню знань і їх оперативності. Радість спільних переживань, глибокі враження, винесені з безпосереднього пізнання реальності роблять із позашкільних занять важливий елемент розвитку індивідуальності молодшої людини. Участь у них дає можливість їх учасникам розвивати такі необхідні риси, як спостережливість, чутливість, самостійність мислення і діяльності, пам'ять, увагу. Це не відбувається "само собою". Умовою результативності є формування ціннісних мотивів участі в цих формах активності. Найбільш цінні є мотиви, що стосуються вдосконалення власної індивідуальності, амбітні і пізнавальні (пов'язані з потребою здобуття високого рівня знань).

В умовах глобалізації, багатокультурності прогресуючий негативний вплив на молоде покоління, на соціально-культурне життя, освіту і науку справляють мас-медіа; ідеологія постмодернізму з характерним для неї релятивізмом, антиінтелектуалізмом, крайнім індивідуалізмом і з так званою "політкоректністю". Сучасна освітня парадигма, її засади має враховувати необхідність організації на найвищому рівні проведення молоддю вільного часу. В цьому контексті особливого важливим є використання педагогікою всіх переваг позакласної і позашкільної освіти.

Список використаної літератури:

1. Alejziak W., Turystyka w obliczu XXI wieku, Kraków 1999; K. Przeciawski, Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki, Kraków 1997.
2. Corey S., Siedem nawyków skutecznego działania, Warszawa 1998.
3. Czajkowski K., Wychowanie do rekreacji. Warszawa 1979.
4. Denek K., Poznawczo-wychowawcze aspekty działalności krajoznawczo-turystycznej we współczesnej szkole, Koszalin 1981; M. Łobocki, Teoria wychowania w zarysie, Kraków 2003.
5. Denek K., Edukacja pozalekcyjna i pozaszkolna, Poznań 2009, 406 s.
6. Denek K., Ku dobrej edukacji, Toruń-Leszno 2005, s. 142-167.
7. Denek K., Na turystycznych szlakach Polski, Toruń 1996.
8. Denek K., Poza ławką szkolną, Poznań 2002.
9. Denek K., Reforma systemu edukacji. Nadzieje i wątpliwości, [w:] Edukacja jutra, V Tatrzańskie Seminarium Naukowe, K. Denek, T. M. Zimny (red.), Częstochowa 1999; K. Denek, Wartości i cele edukacji szkolnej. Poznań-Toruń 1994.
10. Denek K., Wychowawcze aspekty krajoznawstwa wśród młodzieży, [w:] V Kongres Krajoznawstwa Polskiego. Sejmik przedkongresowy. Krajoznawstwo wśród młodzieży, Poznań 1999, s. 7-21; M Rawlins, Human Needs and the Market, Aldershot 1992.
11. Gamulczak F., Jak wychowywać, żeby istnować, „Głos Nauczycielski» 1982, nr 36.
12. Gnitecki J., Profesor Kazimierz Denek jako poszukujący teoretyk i transformatywny praktyk edukacji, [w:] Ewaluacja i innowacje w edukacji nauczycieli, J. Grzesiak (red.), t. 1, Kalisz 2007.
13. Krajewski R., «Verba docent, exempla trahunt», «Gazeta Szkolna» 2005, nr 33.
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 roku w

sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki, (Dz.U. RP 2001, nr 135, poz. 1516).

15. Słupik A., Czas wolny dzieci i młodzieży, „Polityka Społeczna» 2004 nr 9.

16. Wuttke G., O krajoznawstwie w szkole, [w:] Nauczyciel krajoznawstwa na Mazowszu, t. 1-2, S. Rodkiewicz (red.), Warszawa 1960.

Стаття надійшла до друку 15.07.2010р.

УДК 37.017

І.М. Гречин
аспірантка,
Тернопільській НПУ
імені В. Гнатюка

МЕДІА-ОСВІТА У СТАТЕВОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ У НІМЕЧЧИНІ

Стаття посвячена проблеме полового воспитания и половой социализации детей дошкольного возраста в Германии. Раскрыта специфика использования средств медиа-образования в просветительской работе по половому воспитанию в дошкольных учебных заведениях Германии.

Ключевые слова: половое воспитание, половая социализация, детская сексуальность, психосексуальное развитие, система дошкольного образования Германии, масс-медийные учебные технологии.

Стаття присвячена проблемі статевого виховання та статевої соціалізації дітей дошкільного віку у Німеччині. Розкрита специфіка використання засобів медіа-освіти у просвітницькій роботі із статевого виховання у дошкільних навчальних закладах Німеччини.

Ключові слова: статеве виховання, статева соціалізація, дитяча сексуальність, психосексуальний розвиток, система дошкільної освіти Німеччини, мас-медійні навчальні технології.

The article is devoted the problem of sexual education and sexual socialization of children of preschool age in Germany. It is exposed the specific of the use of facilities of mediaeducation in elucidative work from sexual education in preschool educational establishments of Germany.

Keywords: sexual education, sexual socialization, child's sex appeal, psychosexual development, system of preschool formation of Germany, mass-media educational technologies.

Постановка проблеми. Провідне місце у формуванні особистості належить статевої соціалізації – активному засвоєнню дитиною стандартів психосексуальної культури та міжстатевих стосунків під час її входження у дорослий світ [3, с. 80]. Дитяча сексуальність не може прирівнюватися до дорослої, оскільки немає нічого спільного з еротичним бажанням та сексуальним задоволенням дорослих. Егоцентричне мислення дітей дозволяє спрямовувати їх інтерес на пізнавання власного тіла. Дитяча сексуальність виражається в потребі захищеності, ніжності і близькості з рідними, радості і задоволення від власного тіла й з партнером/партнеркою по грі. Цей набутий сексуальний досвід є важливим та цінним, бо сприяє загальному розвитку дитини [5, с.23].

Вже у ранньому віці дитина починає усвідомлювати, що вона є хлопчиком або дівчинкою, що її належність до певної статі є незворотною, постійною. Це є ознаками набуття первинної статевої ідентичності, що актуалізує проблему статевого виховання – засвоєння дитиною знань себе як сексуальну істоту, про взаємини статей, формування культури статевої поведінки.

Статеве виховання – це процес систематичного, свідомо здійснюваного впливу на статево свідомість дитини з метою забезпечення її норма-